

CZU: 37.036

EDUCAȚIA OUTDOOR, METODĂ DE STIMULARE A CREATIVITĂȚII ELEVILOR

*Marieta NEAGU, doctorand, UPS „Ion Creangă”, Chișinău,
prof. învă. primar, grad didactic II, Școala Gimnazială „Ion Ionescu”,
comuna Călugărească, Școala Gimnazială Rachieri – structură, România*

Abstract: *The purpose of this article is to highlight the benefits of a curriculum based on outdoor schooling. Most of the time the education received at school covers only the theoretical (cognitive) aspect, lacking the practical study of the theoretical topics.*

In outdoor education, the student learns everything in a practical, active way, through personal experiences that he then reflects on in order to extract the teachings. This way of learning, characteristic of outdoor education, is illustrated by the method of investigation that stimulates an interrogative attitude, a creative perspective on the contents by reanalyzing and restructuring them. Learning efficiency of Natural Sciences classes can be increased through an empiric outdoor education by developing these skills.

Keywords: *education, outdoor education, natural sciences, investigation, creativity.*

Din cele mai vechi timpuri omul a fost preocupat de ceea ce se întâmplă în realitatea înconjurătoare, a încercat să deslușească tainele universului, să le cunoască. Odată cu societatea a apărut și educația ca un proces de desfășurare cu particularități distincte de la un moment istoric la altul, după cum existența socio-umană în ansamblul său se află în continuă devenire.

Educația este absolut necesară omului, existând în acesta dorința, înclinația, dar și capacitatea de a răspândi zestrea înțelepciunii și învățaturii sale, de a se perpetua din punct de vedere spiritual, dincolo de timpul și spațiul ce i-au fost hărăzite. Prin educație urmărim „să dăm copilului cunoștințe generale de care, bineînțeles, va avea nevoie să se servească” și „să pregătim în copilul de azi pe unul de mâine” [6, p. 28]. Astfel, putem spune că prin natura ei, educația nu este doar o problemă individuală, ci și una socială. Caracterul societății se imprimă în fiecare membru al ei, determinându-i acțiunile și întregul comportament. Nicăieri influența decisivă a societății asupra indivizilor nu se afirmă mai clar decât în strădania de a-i forma, așa cum ea însăși înțelege să o facă, prin intermediul educației. De aceea, „educația reprezintă expresia directă a conștiinței vii a normelor și legilor scrise și nescrise ale societății umane. Educația a căutat întotdeauna să răspundă unei comenzi sociale, idealul educativ a fost întotdeauna subordonat idealului social.” [6, p 31].

Din perspectivă pedagogică, educația a fost clasificată sub următoarele trei forme formulate de Coombs, Prosser și Ahmed (1973):

Educație formală: sistemul de educație, structurat ierarhic și gradat cronologic, pornind de la școala primară până la terminarea universității, incluzând, pe lângă studiile academice generale, diverse programe specializate de formare (cursuri, activități de formare organizate de instituții de învățământ).

Educație informală: procesul real de învățare de-a lungul vieții, în cadrul căruia fiecare individ își formează atitudini, își interiorizează sau clarifică anumite valori, dobândește deprinderi și cunoștințe din experiența cotidiană, valorificând influențele și resursele educative din mediul în care trăiește – de la familie și vecini, de la locul de muncă sau de joacă, de la piață/magazin, de la bibliotecă sau din mass-media.

Educație nonformală: orice activitate educațională organizată în afara sistemului formal existent – fie că se desfășoară separat sau ca un element important al unei activități mai largi – care este menită să răspundă nevoilor educaționale ale unui anumit grup și care are urmărește obiective de învățare clare.

Școala, furnizorul principal de educație formală, se găsește adesea într-o scindare a educației de societate, de viața curentă a elevilor. În mare parte, educația formală a fost considerată o activitate de interior, spațiul educațional în aer liber, privit ca un spațiu de sprijin al școlii interioare, este locul unde, uneori, se desfășoară activități de mediu sau despre mediu. Cu toate acestea, mediul educațional în aer liber este privit că un spațiu holistic unde toate nevoile de dezvoltare pot fi promovate, acest lucru se poate realiza cu succes prin activități de educație outdoor.

Educația outdoor este un concept relativ nou în contextul educativ românesc, iar într-o definire simplistă, putem spune că această formă de educație se bazează pe învățarea în aer liber. Termenul de educație outdoor, poate include educația pentru mediu, activități recreative, programe de dezvoltare personală și socială, drumeții, aventură, etc.(manual de Educația outdoor, p. 5)

Educația outdoor se pliază cel mai bine pe cea nonformală, întrucât ca și aceasta, educația outdoor se bazează foarte mult pe participarea activă, maximizează procesul de învățare, minimalizând constrângerea specifică școlii, oferă o utilitate practică imediată cunoștințelor învățate, se desfășoară în contexte diferite având un cadru de învățare și un conținut lejer, folosește metode care stimulează implicarea și participarea, are o structură și o planificare flexibilă, procesul învățării este orientat spre participant, se bazează pe experiența participanților.

Atât educația nonformală cât și educația outdoor pot fi integrate cu succes în educația formală cu scopul de a maximiza efectele procesului de învățare, tendința actuală este aceea de amplificarea a celor două forme, mai ales pentru faptul că încorporate, ele conduc la un sistem educativ mult mai valoros din punct de vedere al calității, produc avantaje pe termen lung, permit acoperirea unei game largi de discipline și cel mai important, actul educațional se axează în aceeași măsură și celor care o implementează (în speță profesorilor) și celor care fac obiectul învățării (în speță elevii). [2, p 11].

Acest tip de educație poate fi integrat cu succes în disciplinele din aria curriculară Matematică și științe. Studiul mediului se întemeiază pe o abordare de investigare, în care punctele de plecare includ cunoștințele, abilitățile, valorile și experiența existentă a elevilor, ce pot fi mai bine valorificate în aer liber. Elevii încep să studieze în clasa pregătitoare – clasa a II-a, Matematică și explorarea mediului, apoi Științe ale naturii doar în clasele a III-a și a IV-a, iar din clasa a V-a învață discipline separate.

Prin studiul disciplinei Științe ale naturii, se urmărește ca elevii să observe și să perceapă lumea ca un întreg cu diferite elemente componente, între care au loc procese și fenomene caracteristice, și să fie stimulat interesul școlarilor pentru cunoaștere. În cadrul disciplinei Științe

ale naturii, învățarea trebuie să se dezvolte în mod normal, pornind de la ceea ce știe elevul către descoperirea, pe cale experimentală, a varietății naturii și fenomenelor. Rolul învățătorului este acela de a-l ghida pe elev în descoperirea naturii printr-un contact direct cu aceasta, iar educația outdoor este contextul cel mai potrivit.

„Există mai mult în tine decât crezi!”, era motto-ul după care se ghida Kurt Hahn, fondatorul primei școli de Educație Experiențială Outdoor – OutwardBound – în 1941. În opinia lui, societatea modernă suferea de câteva „boli”, acestea apărând ca revers negativ al evoluției tehnologiei: declinul condiției fizice, al spiritului de antreprenariat, al imaginației, creativității și abilităților practice, al autodisciplinării și al compasiunii interumane. Modelul educațional din școala lui Hahn putea fi sintetizat în următorul citat: „Consider că principala sarcina a educației este să asigure supraviețuirea următoarelor calități: o curiozitate inovatoare, o voință invincibilă, tenacitate în atingerea țelului, lepădare de sine și deasupra tuturor: compasiune!” [12].

Toate aceste atribute dezirabile în dezvoltarea copiilor pot fi atinse prin activități desfășurate în aer liber care îi inspiră pe elevi către descoperire prin cooperare. Obiectivele generale ale educației outdoor fiind: [2, p. 6]

- Dezvoltarea abilităților socio-personale: îmbunătățirea spiritului de echipă, îmbunătățirea relațiilor sociale, dezvoltarea competențelor de conducere, etc.
- Dezvoltarea abilităților de management: organizare, coordonare, evaluare, atât a celor care o aplică, cât și elevilor.
- Oferirea unui cadru stimulativ de învățare
- Oferă posibilitatea creării unui mediu relaxant și motivant în funcție de problema identificată – permite escaladarea unor nivele înalte de imaginație în vederea obținerii rezultatelor propuse.

Aceste obiective vizează integrarea elevilor în societate și permite o apropiere a școlii către viața cotidiană a școlarilor, atenuând granițele dintre învățarea școlară din educația formală, așa cum era percepută în vechea paradigmă și învățarea orientată către acumulări pragmatice, valide și necesare funcționării normale a oricărei persoane în spațiul social.

Practicarea educației outdoor de-a lungul timpului a reliefat o serie de caracteristici care contribuie la dezvoltarea personală a educaților, dar și a educatorilor. Educația outdoor oferă un context prielnic pentru dezvoltarea copiilor prin posibilitatea contactului direct cu natura, ceea ce reprezintă un bun prilej de cunoaștere și înțelegere a lumii în care trăim și, totodată, modalitate benefică pentru formarea atitudinilor și comportamentelor dezirabile față de mediu. Este o puternică sursă de experiențe de învățare într-un mediu relaxant, liber, fără constrângerile impuse de „cei patru pereți ai unei săli de clasă” poate oferi copiilor nenumărate provocări, astfel că procesul de educare devine puternic, inspirațional și de natură să schimbe comportamente antisociale, să creeze o relație puternică între copii, bazată pe sprijin reciproc, ceea ce contribuie la dezvoltarea spiritului de echipă, conexiunea între elev-elev, elev-profesor duce la creșterea gradului de participare activă. Și nu în ultimul rând, educația outdoor facilitează procesul de învățare al copiilor care întâmpină dificultăți-astfel educația outdoor oferă un climat diferit de învățare ce permite copiilor care în mod uzual întâmpină dificultăți de învățare și au un nivel scăzut de performanță școlară, să devină motivați. [2, pp. 5-6]

Un număr mare de elevi cu dificultăți de înțelegere și aplicare a cunoștințelor din domeniul științelor naturii, concretizate printr-o scădere a interesului pentru studiul acestora.

Rezultatele PISA 2018 ilustrează o creștere până la 44% a proporției celor care nu pot realiza corelații elementare în domeniul științelor. Acești elevi, care nu ating nivelul II, nu au competențe de bază și nu pot face conexiuni între informațiile pe care le au și aspecte din viața reală, nu pot oferi explicații posibile în situații familiare sau nu pot trage concluzii bazate pe investigații simple. În acest context alarmat în care se află țara noastră este esențial să apelăm la o schimbare în abordarea curriculară în cadrul orelor de Științe ale naturii în învățământul primar, prin folosirea unei didactici centrate pe explorarea, investigarea și experimentarea lumii înconjurătoare care permite trecerea către reprezentarea unor lumi mai îndepărtate și cuprinzătoare.

Educația outdoor poate reprezenta o soluție viabilă prin abordarea integrată a științelor, apropiată modului în care copilul înțelege mediul. Un copil nu percepe lumea prin fenomene și procese biologice, fizice sau chimice, ci ca ansamblul și complexitatea mediului cu ale cărui probleme înțelegerea sa este confruntată. Studiul disciplinei Științe ale naturii trebuie realizat în strânsă legătură cu particularitățile psiho-fizice ale școlarului mic, asigurându-se trecerea de la cunoașterea concretă, nemijlocită la cunoașterea abstractă, mijlocită de cuvânt și imagine în concordanță cu procesele gândirii, pentru că rațiunea de a fi a curriculum-ului nu este conținutul, ci elevul, cu tot ceea ce trebuie să reprezinte el ca *produs* al unui demers educațional (Niculescu, R. M., 2003). Științe ale naturii ca disciplină de învățământ trebuie să vizeze observarea și perceperea lumii în întregul său cu componentele, procesele și fenomenele caracteristice, iar învățarea să se realizeze prin înțelegere și aplicare, nu prin teoretizare excesivă.

Spațiul oferit de grădină, sere, curtea școlii, parcurile sunt medii de învățare unde jocul inițiat neîntrerupt și activitatea cooperativă și investigativă sunt esențiale în această abordare a educației. Beneficiile asupra sănătății fizice și mentale obținute din aceste experiențe din exteriorul clasei au fost accentuate, ceea ce a condus la o conștientizare generală a mediului de predare în aer liber complementar mediului educațional interior. Educatorii profesioniști trebuie să-și planifice activitățile didactice într-un spațiu educațional, atât în interior, cât și în aer liber, pentru a oferi un context pozitiv pentru învățare și predare. Copiii trebuie să aibă oportunități de a se juca și a învăța în interior și în aer liber.

Furnizarea de experiențe bine planificate bazate pe învățarea prin investigare în aer liber este o modalitate de dezvoltare de idei noi ce rezultă din discuțiile purtate între participanți, o îmbinare a activității individuale cu cele colective, scopul fiind de a obține cât mai multe întrebări și astfel cât mai multe conexiuni între concepte. De asemenea, oferă posibilitatea elevului de a se implica activ în procesul de învățare, realizând permanente integrări și restructurări în sistemul rațional propriu, ceea ce conferă cunoștințelor un caracter operațional accentuat. Investigația stimulează inițiativa elevilor pentru luarea deciziilor, oferind un nivel de înțelegere mult mai profundă asupra evenimentelor și fenomenelor studiate, motivând în același timp elevii în realizarea activităților propuse.

Investigația este încadrată teoretic ca o metodă alternativă de evaluare asemănătoare proiectului, dar deosebindu-se de acesta prin faptul că nu are o amploare așa de mare și toate cele trei etape se realizează la clasă, însă aceasta este o și mai valoroasă metodă de învățare ce începe cu activitatea cadrului didactic și se bazează pe activitatea în grup dirijată de profesor, dar care

conduce la învățarea prin descoperire unde primează aportul personal, realizându-se un echilibru între învățator și activitatea investigativă a elevului. [4]

Metoda investigației îi ajută pe elevi să învețe să își pună întrebări, să caute explicații, să identifice relațiile de cauzalitate și să își dezvolte mecanismele cognitive care conduc la formarea gândirii critice, a capacității de a rezolva probleme noi, și a creativității.

Creativitatea, în vremurile actuale, este cu atât mai mult o necesitate socială și economică. Conceptul de creativitate se aplică tuturor, de la copilul care se joacă până la inventator sau artist. Definită ca „un complex de însușiri și aptitudini psihice care în condiții favorabile generează produse noi și de valoare pentru societate” (Al. Roșca), creativitatea poate fi dezvoltată începând de la vârste fragede. În școală, activitățile care se limitează la descrierea sau analiza unui lucru nu stimulează creativitatea, pentru formarea inteligenței creatoare trebuie să proiectăm activități de învățare care să realizeze conexiuni mai profunde, să cerceteze necunoscutul și diferitul, tot ce este altfel, procedând într-un mod inedit. [10]

Procesul creator în cadrul activităților outdoor presupune parcurgerea următoarelor etape:

- pregătirea acțiunii complexe bazată pe identificarea problemei;
- analiza datelor problemei;
- stabilirea premise;
- identificarea resurselor posibile necesare;
- acumularea și selecționarea informației necesare pentru abordarea corectă a problemei;
- prelucrarea și sistematizarea informației stocate;
- elaborarea strategiei de rezolvare.

Educația outdoor oferă acest context în care investigația poate fi valorificată prin apariția ideilor noi și încurajează acest mod de a privi lucrurile stimulându-l printr-o interogație permanentă, ce-l pune pe subiect în situația de a se reanaliza și restructura continuu. Creativitatea elevilor apare ca un indicator al unei strategii educaționale corecte, acest fapt fiind consecința metodologică cea mai importantă a activităților de dezvoltare a creativității elevilor. Elevii care frecventează lecțiile în care se aplică activități de creativitate sunt mai energici, mai interesați de materiile învățate, rezolvă implicativ problemele. Pentru a fi posibilă o astfel de perspectivă novatoare, este necesară ceea ce psihologul J. P. Guilford definea că fiind gândirea divergență, care nu se limitează la stereotip sau ceea ce este cunoscut, comparativ cu gândirea divergență, al cărei câmp de cercetare și analiză este limitat prin conformism și repetabilitate. [14]

BIBLIOGRAFIE

1. BOCOȘ, M. – D. Instruirea interactivă, Iași: Polirom, 2013, 472 p. ISBN 978-973-46-3248-0
2. BUCICĂ L., BRAN D. L., CARANDA GH., TURAN N. Manual de educație outdoor. https://www.academia.edu/4959424/MANUAL_DE_EDUCA%C5%A2IE_OUTDOOR_OUTDOOR_EDUCATION_MANUAL_ECO-EDU_BEYOND_RHETORIC_PROJECT_S%C3%B6z%C3%BCn_%C3%96tesinde_%C3%87evre_ve_E%C4%9Fitim_Projesi_?auto=download - accesat 12.06.2020
3. CERGHIT, I. Metode de învățământ. Iași: Polirom, 2006, 315 p. ISBN 973-46-0175-X

4. CIASCAI, L. (coordonator). Model ciclic de predare-învățare bazat pe investigație. Cluj: Presa Universitară Clujeană, 2017, 56 p. ISBN 798-606-37-0109-2
5. CUCOȘ, C. Este importantă educația de dincolo de ușa clasei? <https://doxologia.ro/puncte-de-vedere/este-importanta-educatia-de-dincolo-de-usa-clasei> - accesat 10.06.2020
6. CUCOȘ, C. Pedagogie. București: Polirom, 2014, 536 p. ISBN: 978-973-46-4041-6
7. Educația outdoor – istoric și forme de manifestare, <https://ro.scribd.com/document/374291911/Educa%C8%9Bia-outdoor-doc> - accesat 10.06.2020
8. GÂNJU, S.; TELEMAN, A. Redimensionarea disciplinei Științe pentru formarea profilului modern al absolventului de gimnaziu. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-60_13.pdf - accesat 02.07.2020
9. GUȚU, V. Reflecții asupra formării inițiale și continue sa cadrelor didactice. Demersuri-cheie ale dezvoltării Curriculumului educațional, 2019. http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2483/Gutu_V_Curriculum_educational_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y - accesat 12.06.2020
10. <http://carte.psihologie.md/devoltarea-creativitatii-elevilor-de-varsta-scolara-mica/> - accesat 08.06.2020
11. <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/000000277.htm> - accesat 30.06.2020
12. <https://muhaz.org/activitile-de-tip-outdoor--posibiliti-i-modaliti-de-organizare.html> - accesat 10.06.2020
13. <https://www.edu.ro/rezultatele-elevilor-din-rom%C3%A2nia-la-evaluarea-interna%C8%9Bional%C4%83-pisa-2018> - accesat 02.06.2020
14. <http://www.sinuc.utilajutcb.ro/IV.1.pdf> - accesat 10.06.2020
15. IONESCU D., POPESCU R., *Activități extrașcolare în ruralul românesc. Dezvoltarea de competențe cheie la copii și tineri*, București, Editura Universitară, 2012, 136 p. ISBN 978-606-591-327-1
16. KINGA, ÖLLERER. Educația ecologică – între necesitate și oportunitate. <https://www.revistacalitateavietii.ro/2012/CV-1-2012/02.pdf> - accesat 30.06.2020
17. PĂCURARI, O.; TÂRCĂ, A. et all. Învățarea activă. Ghid pentru formatori și cadre didactice, Seria Calitate în formare, Tipogroup Press, 2001, 96 p. https://issuu.com/ancatirca/docs/invatarea_activa_-_ghid - accesat 28.06.2020
18. PRODAN, L. *Activitățile de tip outdoor – posibilități și modalități de organizare cu preșcolarii*. În revista EDICT - Revista educației, Editura Agata, 2018 ISSN: 1582-909X <https://edict.ro/activitatile-de-tip-outdoor-in-invatamantul-prescolar/> - accesat 10.06.2020